

De Papandayan

Colofon

ISBN: 978 94 6365 375 6

1e druk 2021

© 2021, Cas van Jeveren

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Omslag: The Songlines Gallery: www.thesonglinesgallery.nl

Het strandgedicht op pagina 294 is van de hand van Jan de Booys en
in 2005, uitgesneden in de banden van de Vliehors-expres, over het
Vlielandse strand uitgerold.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

DE PAPANDAYAN

Cas van Jeveren

Pappa, ik was op de Papandayan vandaag
zag je lopen op de maan
heb je vanuit de verte vastgelegd
vaag, in het zachtgele licht
van de dagen die ertoe doen.

Op de loom slepende beat van een bijna grijsgedraaide blues sloeg hij de uiteinden van de takken taps toe. Paardenkastanje, hard en taai. Als een slagwerker ging hij met de vlijmscherpe golok – het lange Javaanse kapmes dat nog van zijn vader was geweest – tekeer. Spaanders vlogen in de rondte. Kletterden tegen de verzamelde materialen, die ooit nog eens ergens toe zouden moeten dienen en ketsten tegen de beeldhouwwerken die rond zijn werkplek opgeslagen een terracottaleger van stilzwijgende toeschouwers vormden. Midden in een zee van houtsnippers stond hij kromgebogen over de afgebeulde werkbank, die met iedere klap in al zijn voegen kraakte. Nog even en het was gedaan. Kon hij de staken in gaan korten en met een stoplap in de voorgeboorde gaten van de grillige torso slaan: de katoenen lappen met de woorden en wensen van zijn dierbaren. Met een paar klappen van de rubberhamer zou hij ze in de gaten drijven – het zeewater zou de rest doen. De staken zouden alleen maar vaster gaan zitten, en pas jaren later, als ze voldoende vermolmd waren een voor een loslaten – de aan de stukjes stof toevertrouwde wensen aan de oneindige zee meegeven.

Hij hoorde de retro bakelieten wandtelefoon in de gang wel rinkelen, maar liet hem begaan. Nu even niet, belangrijk zou het wel niet zijn. Wat kon er op dit moment belangrijker zijn dan het halen van een deadline? Dit moest af, morgen zou het een zeemansgraf krijgen en de boot was al besproken. De bloemen waren besteld, de zonnebrillen gepoetst en de stemmige tenues gestoomd en gestreken.

Gillend vloog de cirkelzaag door de voorgehouden staken en binnen de kortste keren had hij ze alle vierendertig op min of meer dezelfde lengte afgekort. Het kwam niet zo precies, mocht best wat onregelmatigs hebben.

Hij las ze allemaal, de goede wensen op de stukjes stof, voor hij ze met de staken de romp indreef. Er was er een die hij wat langer in zijn handen hield: wild gekraste letters, nauwelijks leesbaar.

‘Ik had maar één vriend,’ ontcijferde hij met moeite, ‘dus nu zijn al mijn vrienden dood.’

Het deed hem zeer, raakte hem, ondanks dat hij het slachtoffer nooit echt had gekend.

Met een paar korte klopjes dreef hij de laatste staken in de romp en legde zijn gereedschap terzijde. Liet met een tevreden blik zijn van ver-

moeidheid trillende handpalmen over de voelsprietten van de houten torso gaan. Morgen zou het goed weer zijn, en dooftij midden op de dag – net als toen, op de kop af zes jaar geleden. Die fatale dag, dat er niets anders van hem werd teruggevonden dan zijn verlaten luchtbed, drijvend op open zee.

*

Met de statigheid van een zwaan gleed de MS Schulpengat door het grauwe water. Scheidde de doodkalme Waddenzee in een aan weerszijden van de veerboot uitwaaijende boeggolf. Langs zij hordes krijssende meeuwen, acrobatisch buiteland in het luchtruim, onverschrokken stundend om de uit het stalen karkas gestoken korstjes brood tussen trillende kindervingers weg te snaaien. Als wilden kwamen ze uit de lucht vallen, buitelden krijssend over elkaar heen, terwijl de Schulpengat onverstoorbaar recht op zijn doel afkoerste: Texel, het eiland waar de zon altijd leek te schijnen.

Ze stond half voor het bordje ‘gelieve de meeuwen niet te voeren’ tegen de wand geleund en liet zich aangenaam door de zon beschijnen. Ogen, helderblauw als een wolkeloze hemel boven een kalme zee. Halflang zandblond haar. Ze had een eilander kunnen zijn, maar was er net niet bruin genoeg voor, droeg er de kleding niet voor. Gemêleerde kleuren, fleurig.

‘Ze komt uit de stad,’ noteerde hij in gedachten en stelde de lens van zijn digitale spiegelreflex scherp op haar blauwe ogen – een zwoele zomerwind gleed door haar duinblonde haar. Ze glimlachte, onbestemd, ergens tussen beleefd en vertederd in, glimlachte naar de kinderen die onder aanmoediging van hun heldhaftige vaders aarzelend een stukje brood in het drukke luchtruim buiten de reling staken.

‘Midden dertig, gok ik,’ schoot het uit het niets door hem heen.

Hij drukte niet af – durfde het niet aan – liet de camera weer zakken.

‘Er is iets met haar.’

Er was niemand die bij haar leek te horen: geen kind, geen vader, geen vlam. Ze leek er niet mee te zitten – of de vertedering in haar ogen iets met een verborgen kindervens te maken had, was zelfs zeer twijfelachtig.

‘Geforceerd,’ fluisterde het stemmetje in zijn achterhoofd, ‘die glimlach, net iets te gemaakt.’

‘Over enkele minuten meren wij af in de veerhaven van Texel,’ meldde een aangenaam zalvende damesstem uit de speakers, ‘wij verzoeken de automobilisten zich naar hun voertuig te begeven.’

Ze ontwaakte op slag. Viste een rinkelend bosje autosleutels met Mini Cooper-logo uit haar handtas, verdween in de meute ouders met kinderen. Schuifelde gedwee mee in de richting van de smalle, stalen trap naar het benedendek. Gelaten daalde ze af, ingeklemd tussen jengelende kinderen met veel te grote plastic zonnebrillen en stoere vaders in idioot gebloemde vakantiekloffies. Ongegeneerd staaarde hij haar na. Stukje bij beetje verdween ze in de grommende buik van het schip.

*

Traag draaide de loodzware laadklep als een gekantelde sluisdeur open en kroop het zonlicht over de motorkappen van de voorste rij auto's naar binnen. De jongensachtige opwinding waarmee brave huisvaders af en toe een tikje op het gaspedaal gaven, zette de bakkenisten op scherp. Het groene licht kwam als een verlossing: koeien die, na een lange winter op stal, de zonovergoten wei in renden. Hier en daar werd het gaspedaal tot op de bodem ingetrapt. Ondanks dat hij met z'n lelijke eend in poleposition als eerste de wal opreed, werd hij op de eerste honderd meter al aan alle kanten ingehaald.

‘Laat ze maar gaan,’ mopperde Simon, ‘hardrijders zijn doodrijders.’

‘Zit je weer in jezelf te lullen?’ sijpelde het nors en ontevreden door zijn achterhoofd.

‘Ferry Bartels, wat weet ik eigenlijk van hem, behalve dat hij op een onzalige dag verzopen is?’

Even keek hij in de spiegel, alsof hij een antwoord van de onder de paardendecken soezende torso verwachtte.

‘Belachelijk,’ deed hij er nog een schepje bovenop, ‘een gezonde jongeman, die op een bladstille dag uit het leven wegglijdt.’

‘Zo ging het niet,’ morde zijn oude vader, die sinds zijn overlijden ongevraagd op iedere achterbank met hem meereisde. ‘Zo ging het niet. Zo is het niet gegaan.’

Bij de eerste stoplichten maakte hij zich los uit de over de Pontweg voortjakkerende toeristenkaravaan en draaide de stilte in. Zoals gewoonlijk zonder richting aan te geven, alsof hij bang was het binnendoortje door de duinen naar Den Hoorn prijs te geven. Kinderachtig – misschien – maar het gaf hem het gevoel bij het eiland te horen, dat het eiland een beetje van hem was. Al snel zette hij zijn wagen aan de kant, zette de motor uit en klapte het raampje open. Liet de zachte, boven de duinen

opgewarmde zeewind door de cabine stromen en tuurde over de weilanden, waar ganzen en bergeenden aan de rand van een vennetje loom heen en weer waggelden; waar scherp knerpemde visdiefjes en sardonisch lachende meeuwen af en aan vlogen. Af en aan, van de voedselgronden in de drooggevalle Mokbaai naar de kleine oase in het zompige weiland onder aan de dijk. Hier voelde hij zich thuis. Hier, waar je achter iedere grijsaard met wijd uitstaand haar Wolkers vermoedde. Op zijn hurken in het gras, kromgebogen, verwonderd kleine onderkruipertjes strelend, purperen bloemlippen en donzig behaarde steeltjes betastend.

Ergens in de weilanden blaatte een wolbaal, zette een koppeltje jonge lammetjes het op een holletje. Nerveus riedelend koos een regenwulp het luchtruim.

‘Wat doe je hier?’ mokte de ouwe.

‘Wat nou?’ verzuchtte Simon, ‘kijk eens om je heen. Dit is het paradijs. Hier woont de eeuwigheid’ en streek met één hand, de vingers wijd gespreid, zijn verwaaide krullen achterover.

‘Je verdoet je tijd!’

‘Wat nou?’

‘Je wilde toch alles van mijn verleden weten, mijn zogenaamd sinistere verleden? Wat doe je dan hier? Je verdoet je tijd!’

‘Hou toch ’ns op!’

‘Waarom wil je het niet horen?’

‘Omdat ik een opdracht heb, verdorie – werk! – ik word hiervoor betaald!’ beet Simon verontwaardigd terug. ‘En omdat ik een dromer ben, zoals jij me keer op keer hebt ingepeperd! Daarom!’

‘Fantasialand!’ blafte vader eroverheen.

‘Misschien voel ik me daar wel meer thuis, dan waar ook ter wereld. En nou opgedonderd, je koffer weer in!’

*

Alhoewel hij eerder te laat dan op tijd was, leek ze onaangenaam verrast. Met verbaasde ogen gluurde ze vanachter de op een kier gehouden caravandeur en veegde haastig een sliert golvend haar achter haar oor.

‘Vind je het erg om nog even een klein ommetje te maken?’ vroeg ze, en kneep haar gewatteerde duster ter hoogte van haar hals een beetje preuts toe, ‘ik ben nog niet gekleed.’ Het zag er niet uit: de verwassen, met verdwaalde lila bloemetjes gedecoreerde duster zat haar als een haas-

tig omgeslagen kinderdekbed, vergrootte haar rondingen tot Michelin-achtige zwembanden, die ze maar half bezat. Toegegeven, ze was niet slank, maar het verdriet wat zich door de jaren heen in wat extra kilo's rond haar botten verzameld had, stond haar doorgaans goed.

'Ik struin nog wel even de oertijd in,' antwoordde hij en knikte in de richting van het duingebied, waar heel in de verte, ver achter de hoge, laatste, aller-, allerlaatste duinen van het land de branding verleidelijk ruiste.

Haar diepbruine ogen glimlachten, aandoenlijk en een beetje hulpeloos tegelijk. De ogen van een gestrande zeehond, op goed geluk steun zoekend bij een wezen van een andere planeet.

*

Het was warm en de zon scheen onbarmhartig op z'n bol. Na een paar kleine klimmetjes stond het zweet al op z'n voorhoofd. Eind mei, de duinvallei gonsde van het leven. Vliegende insecten, zoemend boven het warme zand, kriebeltorretjes scharrelend tussen de kruidige vegetatie: de voedselexplosie aan het begin van het jaar, aan het begin van de keten. Krijsende zilverbreeuwen, hoog in de lucht zeilend en cirkelend. Twee mantelmeeuwen, parmantig saamhorig, zij aan zij op hun nestbultje, gezellig kokkelend. Eén oog schuin omhoog, op hun hoede voor ieder gevaar.

'Dit is mijn eiland, dit is mijn paradijs.'

Een groengelaarsde veldbioloog schepte een netje kikkerdril uit een kleine poel. Vingerde geconcentreerd door de bleke geleï, op zoek naar een verdwaalde tor of een hulpeloos roeiende waterwants, nam geen notie van de mensachtige in het zwarte pak.

Het gruisige schelpenpad leek harder onder zijn zolen te knerpen dan ooit tevoren. Voor het eerst van zijn leven wandelde hij over het duinpad richting zee op zijn zwarte, voor de gelegenheid glimmend gepoetste schoenen. De zwarte puntschoenen, die hij doorgaans alleen bij openingen van exposities, vernissages, recepties en andere deprimerende gelegenheden droeg.

'Er klopt iets niet,' noteerde hij knorrig.

'Wat doe je hier?' gromde het ergens boven hem in de blauwe lucht. Geërgerd keek hij omhoog; zag een kleine drone, irritant snorrend, zijn luchtruim schenden.

‘Kinderspeelgoed,’ momperde hij, ‘moet dat nou ook al hier?’ Hij speurde de omgeving af naar de vervloekte grondpilot – nergens te bekennen. Als een kruisraket zag hij de stoorzender in een rechte lijn richting zee verdwijnen. Binnen twee tellen was de rust weergekeerd.

Hij stond er stoer en onverzettelijk bij, de zware betonnen bunker, boven op het met helm en rozenbottels begroeide duin. De sombere, roerloze blik starend over de einder. Bakken van een pijnlijk verleden: bakken van de oorlog die zijn leven lang al ongevraagd op zijn achterbank met hem meereisde – was het niet deze, dan was het wel die andere.

Hij wist hoe het daarbinnen stonk. Daar, in het stikdonkere gangenstelsel, stonk het naar oorlog – naar pis, geronnen bloed en natte schimmel: de drekstrepen van een pervers verleden – stonk het naar geweld, naar schuld, of beter gezegd: verloren onschuld.

‘In godsnaam, wat doe je hier?’ momperde zijn vader knorrig.

‘Laat me met rust.’

‘Wat doe je hier?’

De als een trekpaard aan de bolderkar, vol met kleurig, plastic strandspeelgoed en naar Nivea stinkende kinderen, sjorrende moeder leek zich hetzelfde af te vragen. Groette hem weliswaar, maar zond in de korte kruising een onderkoelde blik mee die geen enkele uitnodiging bevatte.

‘Dit slaat nergens op,’ morde hij, ‘ik lijk wel een doodgraver.’ Hij wurmde zich uit het benauwde colbertje. Slingerde het nonchalant over zijn schouder; knoopte geërgerd de bovenste knoopjes van zijn zwarte overhemd los; schraapte zijn glimmend zwarte hoeven een paar keer over het pad tot ze dof beslagen weer een beetje een eenheid met de natuur vormden.

‘Beter,’ mompelde hij, ‘stukken beter’, alhoewel er nog steeds wat irritant door zijn nekharen blies.

Waarom had ze niet even willen kijken? Even op de achterbank. Gewoon even kijken, zijn romp aanraken. Haar handen over de staken laten glijden, strelend over de gerafelde uiteinden van de in de wonden gedrukte stoplapjes. Al was het maar heel even. Was ze dan niet nieuwsgierig hoe het geworden was?

‘Zag je die blik in haar ogen?’ fluisterde vader bijna onhoorbaar. ‘Het was of ze ...’

‘Of ze wat?’

‘Ik weet het niet.’

*

Het was zijn type niet. Dat zijden overhemd, zachtroze, met van die glimmende gouden manchetknopen, stond hem tegen. De bordeauxrode pochet, model gevouwen in het borstzakje van zijn zwarte maatpak, de glimmend gepolitoerde kale schedel: alles stond hem tegen. Maar boven alles irriteerde hem die zelfverzekerde glimlach: charmant en hautain tegelijk. De superieure glimlach van een veertiger met een overdreven fit lichaam, die waarschijnlijk de halve dag op golf- en tennisbaan vertoefde. Alles net iets te glad opgepoetst.

‘Ik help je wel een handje,’ zei Lex, die hij zojuist voor het eerst de hand had geschud.

‘Niet bij de uiteinden, zo kort mogelijk bij de romp,’ instrueerde Simon.

‘Wat weegt-ie?’ vroeg de directeur, die duidelijk niet gewend was zelf de handen uit de mouwen te steken.

‘Geen idee. We lopen in één keer door naar jouw wagen.’

De achterklep van de dikke BMW-X5 directietank stond al uitnodigend open. Glimmend zwart – het had een lijkwagen kunnen zijn, ware het niet dat het rode bedrijfslogo prominent op de achterkant van de koets prijkte: het gestileerde dampende kopje koffie, waar Bilazetti tot ver over de grenzen bekend mee was geworden.

Het was een mooi moment. Even stonden ze stil, roerloos starend naar de houten romp, rustend in de voor deze gelegenheid met rode zijden stof gedrapeerde laadruimte. Alsof het zo afgesproken was bleven ze staan, Erica, Lex en Simon, als een erewacht gebroederlijk naast elkaar – roerloos – zeker een volle minuut, voor Lex zwijgend de deuren sloot.

‘Heeft Ferry nog ontworpen,’ pochte hij, en liet met een trotse blik zijn hand over het logo glijden.

‘Meer dan alleen een monteur,’ merkte Simon op.

‘Zeker, hij was van grote waarde voor het bedrijf. Op meer dan één gebied’ en sloeg zijn arm vaderlijk rond de schouders van de jonge weduwe.

Alhoewel de grote zonnebril veel verdoezelde, verraadden de zenuwachtige trekjes rond haar mond dat ze het moeilijk had. Ze beet wat op haar onderlip. Draaide zonder iets te zeggen onder zijn arm weg – slofte door het warme zand het achter de caravan gelegen dennenbos in.

*

Het was stil onderweg, voor zover je de motor van een oude lelijke eend op volle toeren stil kunt noemen. Zijn vader op de achterbank had al sinds hij de camping in Den Hoorn verlaten had geen woord meer tegen hem gesproken. Waar hij met z'n gedachten was, wist hij niet. Waarschijnlijk ergens in de grote, stille oceaan, waar losgeslagen woorden doelloos rondrijven: wrakhout, eenzaam dobberend in de oneindigheid.

Hij schrok – het toetertje was kort en kittig, klonk vlak achter hem. Ondanks dat de weg naar Oudeschild smal was, jakkerde de rood-witte Mini op hoge snelheid voorbij. In een flits sloeg ze haar ogen binnen de omlijsting van de binnenspiegel op. Niet meer dan een flits: net lang genoeg om te noteren dat de oude eend, ondanks haar onbesuisde inhaalmanoeuvre, niet van de weg was geblazen – net niet.

‘Is dat mens nou helemaal van de pot gerukt!’ mopperde hij.

De chicane onder aan de waddendijk nam ze als een volleerd coureur. Strak als een strijkijzer nam ze de scherpe bochten en al snel was de Mini zo ver vooruit dat het niet meer dan een door het weidse, groene landschap snorrend lieveheersbeestje leek. Plotseling lichtten haar remlampen op. Lang – veel te lang – gevolgd door een helwitte flits.

‘Een onweersklap?’ riep vader zenuwachtig, ‘op klaarlichte dag?’

In een reflex liet hij het gaspedaal los, tuurde naar de felrode remlichten die tot zijn opluchting snel weer doofden. Ze stopte niet. Reed door, maar een stuk minder snel, alsof ze behoorlijk geschrokken was.

‘Wat was dat?’

Hij reageerde niet, als vanzelf werd zijn blik naar de net iets te donkere bult langs de met grazende schapen bezaaide dijk getrokken.

Hij stond goed verdekt opgesteld. In de schaduw van een meidoorn, half verscholen onder een camouflagenet, op het stuk na de lange bocht – de lekkere lange bocht, waar je altijd ongewild versnelde. Hier hield geen kip zich aan de maximumsnelheid.

‘Een flitser, op een eiland nota bene,’ mopperde Simon, ‘mijn eiland!’

Stapvoets passeerde hij het apparaat, draaide z'n nek zowat uit z'n fatsoen. Nergens een wagentje. Nergens een agent in burger, langzaam fosiliserend achter de bloedhete voorruit van een somber bestelwagentje.

‘Rij toch door,’ maande de achterbank, maar Simon trapte, tegen draads als hij was, boven op de rem en stapte uit. De schapen op de dijk staarden hem onbenullig aan. Een mensachtige die hier uitstapte, in het niemandsland onder aan de dijk, dat kon maar één ding betekenen: boer!

En boer betekende eten: blaten dan maar. En als er één schaap over de dam is ...

Hij deed wat dingen die hij later ongetwijfeld als kinderachtig en volstrekt overbodig zou betitelen. Maar aan de andere kant geloofde hij vurig dat de zin van het leven van een evenredige belangrijkheid was als de onzin van het leven, en dus deed men af en toe iets: iets onbesuisds, iets wat de zin van het leven persifleerde. Zoals je broek laten zakken voor een flitsapparaat. Een apparaat wat erop gebouwd is om alleen voorwerpen te registreren die met een hogere snelheid voorbij suizen dan door de wegbeheerder toegestaan. Een rood-witte Mini bijvoorbeeld, desnoods een rotgans of scholekster op volle snelheid, maar een harige bilnaad viel zeker niet binnen die categorie.

Natuurlijk flitste hij niet – tot zijn verbazing hoorde hij wel iets binnen in het camerahuis snorren. Hij bukte zich. Staarde nieuwsgierig door de lens naar binnen, alsof daarbinnen iets spannends te verwachten viel: een donkere kamer, waar een groep blauw geüniformeerde kaboutertjes druk in de weer zou zijn om de zojuist genomen foto's te ontwikkelen.

'Gatso,' las hij van het merkplaatje op, 'waar ken ik dat ook weer van?' Hij keek nog eens goed om zich heen. Schapen, scholeksters en kieviten, nergens een onopvallend geparkeerd wagentje.

'Vreemd,' mompelde hij, 'nergens een wagentje. Nergens een bestelwagentje met een volgewasemde voorruit; een doods-kist met een geüniformeerd veenlijk, langzaam wegtrottend achter een oude krant.'

'Kan het wat minder?' foeterde vader.

'Koddebeier! Bromsnor! Kutwout!' blafte hij eroverheen. 'Zo goed!?'

*

Sonoor ronkte de zware scheepsdiesel diep in het binnenste van de Brandaan. De oude schuit lag al onder stoom en wachtte geduldig snorrend aan de kade van Oudeschild op de genodigden. Met iets onbehagelijks riebeld door zijn lijf kloste Simon de onder zijn gewicht doorzweepende loopplank op.

De kotter was weliswaar oud en had zijn hoogtijdagen gehad, maar was nog altijd in de vaart voor zeevisarrangementen en robbentochten naar de Hors en de Razende Bol. Overal roestplakkaten, stilletjes woekrend onder de broze verfhuid. Openbarstende zweren in het wit en okergeel, hier en daar bepleisterd met een doffe lik oranje menie. Het stonk

er naar diesel, touw, teer, groene zeep en de zoute zee. Het dek was voor de gelegenheid grondig gesopt en geboend. Witschuimend sop dreef door de gangboorden, traag op weg naar de spuigaten aan weerszijden van de voormalige garnalenkotter.

De bemanning was druk in de weer. Sjorde onder aanwijzingen van de directeur de volgespieste torso op de kieplank aan bakboordzijde en zekerde hem met een knaloranje lijn.

Een paar oudere dames schikten een ruim assortiment aan hapjes en drankjes tussen een zee van witte rozen op de roestvrijstalen schudzeef; de lange zeef die normaal gesproken gebruikt werd om garnalen van wier en bijvangst te scheiden, maar nu als fundament van een overdadig buffet diende.

‘Vrienden? Familie?’ vroeg Simon zich af en trok z’n digitale spiegelreflex uit het foedraal.

Ze was er niet bij. Natuurlijk had hij gehoopt dat de duinblonde prinses van de rood-witte Mini zich onder de gasten zou bevinden, maar alhoewel haar koetsje wel boven aan de havendijk geparkeerd stond, was ze in geen velden of wegen te bekennen.

Witte zomerwolkjes, drijvend in het oneindige blauw, gleden over de spiegellende ramen van de stuurhut. Daarachter ijsbeerde de tonronde schipper van de Brandaan, ondanks de zomerse temperaturen goed ingepakt in een warme schipperstrui. In de schaduw van zijn borstelige wenkbrauwen gleden sombere ogen over de onwennig aan dek scharrellende landrotten.

‘Minachting,’ schoot het door hem heen en drukte net af op het moment dat de zeebonk met argusogen een paar met een emmertje stoepkrijt en een handvol viltstiften inschepende kinderen volgde.

De kleine man met de stoppelbaard had iets onbenulligs. Staarde wezenloos voor zich uit. Stond roerloos in het centrum van het geroezemoes.

‘De baardaap’ zullen we hem voorlopig maar noemen, sprak hij stilzwijgend met zichzelf af en volgde hoe de man als een zombie in de richting van de torso schuifelde, niets of niemand leek te zien en zelfs de aarzelend toegestoken hand op zijn schouder van de weduwe negeerde, er onverstoorbaar onderdoor gleed. Onhandig omarmde hij de houten torso, genoot met gesloten ogen van de omhelzing en liet zijn smoezelige handen over de stoppels glijden. Trillende vingers, zwarte rouwranden, stukgebeten nagelriemen. Voorzichtig betastte hij de rafelige uiteinden van de stoplappen, volgde dwars door het stakendoolhof de glooiingen

van zijn romp. Omstanders schoven wat ongemakkelijk heen en weer, en alsof hij zich dat plotseling realiseerde, liet hij los. Staarde een paar tellen beschaamd naar zijn ongepoetste legerkisten en maakte zich uit de voeten, verdween achter de ruggen van de over het dek schuifelende gasten. Nestelde zich in een stil hoekje, waar hij een legergroene vechtpet uit zijn binnenzak toverde en de klep zo diep mogelijk over de ogen trok. Het legergroen vloekte nog harder dan zijn afgetrapte schoenen met zijn ongetwijfeld voor de gelegenheid geleende zwarte pak.

‘Doe me een plezier,’ sprak Lex op gedempte toon en trok hem aan z’n arm in de schaduw van de stuurhut, ‘maak zoveel mogelijk foto’s, maar vooral dan ook van iedereen. Erica wil deze dag voor altijd met zich mee kunnen dragen. Ze wil alles en iedereen vasthouden die op deze bijzondere dag aanwezig is. Jouw foto’s kunnen daarbij ... enfin, je begrijpt me wel.’

‘Ik heb al een opdrachtgever,’ antwoordde Simon droogjes, ‘en Erica heeft me precies duidelijk gemaakt wat ze van me verwacht.’

‘Nee, natuurlijk. Prima. Maar je begrijpt dat ik als ceremoniemeester de puntjes op de i wil zetten. Just checking!’ Onderwijl stak hij zijn hand op naar een groepje harkerig bij elkaar scholende mannen aan wie hij kennelijk ook nog wat overbodige instructies te slijten had.

Ze droegen alle vier dezelfde morkakleurige broek en een zwarte blazer met op de borstzak het karmijnrode Bilazetti-logo geborduurd.

‘Collega’s,’ concludeerde Simon, en legde het onhandig door hun werkgever op de schouders geklopte groepje op de gevoelige plaat vast, ‘geüniformeerde koffiemachinemonteurs – en zo te zien het neusje van de zalm – het Olympisch Bilazetti-team, keurig gepoetst en als appeltjes opgewreven.’

De kleinste bette zijn bezwete voorhoofd met een zakdoek in bedrijfskleuren. De oudste stak een wijsvinger achter de knoop van zijn met gestileerde koffiekopjes gedecoreerde stropdas en wrikte hem een beetje los. Monsterde ondertussen de bonte verzameling gasten, die na de jonge weduwe de hand gedrukt te hebben doelloos en een beetje onwennig over het dek slenterden.

Lex stak zijn hand maar weer ’ns op, wenkte de frisse, jonge meiden met de lange zwarte sloven van het plaatselijke cateringbedrijf. Haastig brachten ze de laatste schalen aan boord. Een knikje in de richting van twee bejaarde mannetjes – heujend sjorden ze de loopplank de kade op. Hij kende ze wel: de altijd zware shag rokende rimpelkoppen onder de

donkerblauwe schippersmutsjes, die al sinds mensenheugenis aan alles wat maar in de haven van Oudeschild af of aan wilde meren ongevraagd hand- en spandiensten verleenden. Afgedankte zeebonken, in wier ogen een avontuurlijk leven weerspiegelde.

‘Je kunt hier de roest bijna onder de verfhuid horen woekeren,’ sprak een fluwelen stem vlak achter hem.

Verbaasd draaide hij zich om.

‘Ben je van het eiland?’ vroeg ze, en streek sensueel met haar vingers door haar zacht glinsterende orangerode haar.

‘Amsterdam,’ antwoordde hij, en betrapte zich erop dat hij zomaar, zonder meteen in paniek te raken, langer dan twee seconden in de prachtige heldergroene ogen van een jonge vrouw staarde. ‘Amsterdam, geboren en getogen.’

‘Fotograaf?’ vroeg ze, en knikte naar zijn professioneel ogende camera.

‘Kunstenaar ... schilderbeeldhouwer.’ Hij sprak het altijd uit alsof het één woord was, en voor hem zat er eigenlijk ook niet zoveel verschil in.

‘Fotografie is meer een hobby, maar voor vandaag ben ik ingehuurd als ...’

Ze had een oogopslag waar hij geen raad mee wist. Het subtiële gebaar waarmee ze een verwaaide lok achter haar oorschelp veegde, bracht hem pas echt in verwarring. De stilte die hij liet vallen duurde lang. Veel te lang.

‘En jij?’ plukte hij uit het niets, ‘familie?’

‘Kijk je het moois er niet van af!?’ kraste een heksachtige stem in plat Amsterdams. Het kleine, mollige vrouwtje, dat hij tot dan toe over het hoofd had gezien, staarde hem onverzettelijk aan. Droeve hondenogen, weggezakt in een doorleefd wallenlandschap onder het tot een suikerspin getoupeerde platinablonde haar. Ze stond net iets te dicht op hem, stonk naar sigarettenrook en een nepmerk parfum met een ondertoon van iets fleurigs uit het Botlekgebied. Haar zware, tot torpedokoppen opgebonden borsten raakten bijna zijn stemmig zwarte overhemd. Ze trok een filtersigaret uit een pakje, plantte hem tussen haar vlezige, felrood gestifte lippen en keek hem vragend aan. Haastig frummelde hij een aansteker uit zijn zak en stak de brand in de sigaret. Kleine, grauwe rookwolkjes ontsnapten puffend uit haar mondhoeken, briesten uit de grote, ronde ventilatieschachten van haar dikke mopsneus.

‘Mag ik je voorstellen?’ zei de oogverblindende schoonheid na een

klein kuchje vanachter het blauwe rookgordijn. 'Dit is mijn tante. Tante Bap. Ze heeft een kroeg hier aan de haven. Misschien ken je hem wel: de Uiterton. Ik help haar in de weekenden en de zomervakantie op het terras.'

'En door de week?' probeerde hij nog.

'Ik heb meer uilezeik in die zak gegoten dan goed voor hem was,' kefte tante Bap eroverheen. 'Als ze hem nog een keer opvissen, zul je meemaken dat er nog een kruk aan z'n kont vastgeroest zit. Een kruk uit mijn hompetent. Ik zweer het je!'

Teleurgesteld hoorde hij haar hakjes over het stalen dek wegtikken, ergens in het mistige landschap achter de kleine Jordaneze mopshond die hem onverzettelijk de weg versperde.

'M'n hele omzet is naar de gallemieze sinds die Iulhannes uit pootjebaaien is gegaan.'

*

Het kon er verschrikkelijk ruig aan toegaan, menig schip had hier zwaar tegen de ruw stuwende golfslag van de Noordzee op moeten boksen. Op een dag als vandaag kon je je dat nauwelijks voorstellen; in het Molengat tussen de Razende Bol en de Hors stond slechts een flauwe deining. Statig gleed de Brandaan door het kalme water. Vlak achter de kotter buitelde een handvol meeuwen door het luchtruim. Als kamikazes doken ze op de in het kolkende kielzog omhoog gewoelde visjes. De torpedodikke zeehonden op de zandplaat reageerden nauwelijks, trokken loom een oog op een kier; een enkeling rolde zich eens om.

Aan boord werd weinig gesproken. Zelfs Lex Hellingman liet niet van zich horen, leek onder de indruk van de bijna dreigende kalmte van de anders zo onstuimige Noordzee.

'Stilte voor de storm,' fluisterde Simons vader, ergens in zijn achterhoofd.

'Donder op,' siste Simon terug.

'Voel je het dan niet?'

Met zijn arm bemoedigend om Erica geslagen, staarde Hellingman naar de horizon.

'Ferry was een dromer,' flapte de directeur er in een onoplettend ogenblik uit. 'Ferry wist wat dromen was.'

Geërgerd keek Erica naar hem op.

‘Nee. Ik bewonderde hem daar juist om,’ probeerde Lex te redden. ‘Hij had geweldige ingevingen. Durfde voorbij het onmogelijke te denken. Geniaal! Werkelijk geniaal, en toch zo bescheiden. Nooit eiste hij de credits op voor de blauwdrukken die ons bedrijf steeds weer op het goede spoor zetten, ons uiteindelijk gigagroot hebben gemaakt. Een klein schouderklopje was hem al gauw te veel.’

‘Bewaar dat voor je toespraak,’ mompelde Erica bijna onhoorbaar, trok de grote, zwarte zonnebril uit haar krullen en plantte de zwaar spiegelende blinding op haar neusbrug.

‘Hoe vaak heb ik hem geen promotie aangeboden? Niets wou meneer. Laat mij maar lekker sleutelen, zei hij altijd. Sleutelen aan de machines, sleutelen aan zijn ontwerpen, zijn ideeën, zijn mieterse ideeën.’

‘We zijn er bijna,’ merkte Erica op bij het opdoemen van de eerste bontgekleurde windschermen van het naaktstrand. ‘Ons plekkie, waar het allemaal begon ... en waar het die bewuste dag in één klap allemaal verleden tijd was.’

‘De koffieminaret: speciaal ontworpen voor luchthavens, festivals en beurzen. Laafde massa’s dorstige reizigers en festivalgangers in een handomdraai. Superieure versgemalen koffie tegen een kostprijs van niks. Echte Italiaanse koffie. Pure verwennerij.’

‘Kijk nou eens,’ zei Erica, en porde hem in zijn zij.

‘Sorry,’ zei hij. ‘Ik ratel maar door.’

‘Kijk dan toch. Een erehaag, ze hebben een erehaag gevormd.’ Ze wees naar de rits naturisten die roerloos hand in hand langs de waterlijn stond opgesteld.

Ondanks dat de vaargeul hen op zeker tweehonderd meter afstand hield, herkende Erica al haar vrienden aan hun contouren. De brede heupen van Ingrid, de smalle schouders van haar man. De zelden stille kinderen van Tuinman, aan weerszijden van hun atletisch gebouwde ouders. Het uitgezakte lijf van ome Arie, alias ‘de Walrus.’ Ome Jan en tante Truus, ook al aardig op leeftijd. Marjan met haar wespentaille, en haar al even slanke zus Isolde, met haar altijd en eeuwig weerbarstige zoontje stijf als een plank aan haar hand. Ze waren er allemaal, hand in hand zwijgend aan de waterkant. De laatste eer. Een laatste groet.

‘Tja, wat moet ik hier nou weer van vinden?’ mompelde Lex, die enigszins verrast het weggkruipend vocht aan de rand van haar grote, zwarte zonnebril volgde.

‘Naakter dan dit kan een mens niet zijn,’ fluisterde ze hees en balde